

Devalveringar, inflation och budgetunderskott – institutionella drag bakom italienska svårigheter*

Italien har en markant högre inflationstakt och en större statskuld än de flesta övriga industriländer. I denna artikel pekar Claudio Vedovato på en omfattande löneindexering och en expansiv finans- och penningpolitik som faktorer bakom denna utveckling. En "låst" politisk situation, där inget trovärdigt alternativ finns till den sittande regeringen, kan förklara varför denna utveckling har kunnat fortgå.

Den italienska inflationstakten har sedan år 1973 legat på en markant högre nivå än genomsnittet för industriländerna. Inflationen nådde som högst över 20 procent och ligger fortfarande klart över genomsnittet för landets viktigaste handelspartners. Mellan 1973 och 1981 skrevs liran ned med över 50 procent och devalverades igen under 1985. Liran fortsätter att tillhöra de svaga valutorna inom det europeiska monetära samarbetet (EMS). Samtidigt har underskotten i den offentliga sektorn skenat iväg och motsvarade 17,4 procent av BNP under 1984 och den offentliga sektorns samlade skuld var större än landets BNP vid 1985 års slut.

Jag skall i denna artikel diskutera en del faktorer bakom denna utveckling, bland annat mot bakgrund av senare års forskning som betonar betydelsen av ackommoderande ekonomisk politik för bildandet av den typ av "ond cirkel" av hög inflation och upprepade devalveringar

som tycks ha karakteriserat den italienska ekonomin. Jag skall peka på två *institutionella* drag i det italienska ekonomisk-politiska systemet som kan bidra till att förklara varför den italienska utvecklingen avvikit markant från genomsnittet för industriländerna. Dessa speciella italienska karakteristika utgörs av: 1) en omfattande indexering av löner (dessa höjs *automatiskt* då konsumentpriserna stiger), och 2) en politisk situation som *de facto* omöjliggör ett skifte av regeringsblock vid makten vilket medför att makthavarna varit och är medvetna om att de inte kan "bestraffas" för en "olycklig" ekonomisk politik.

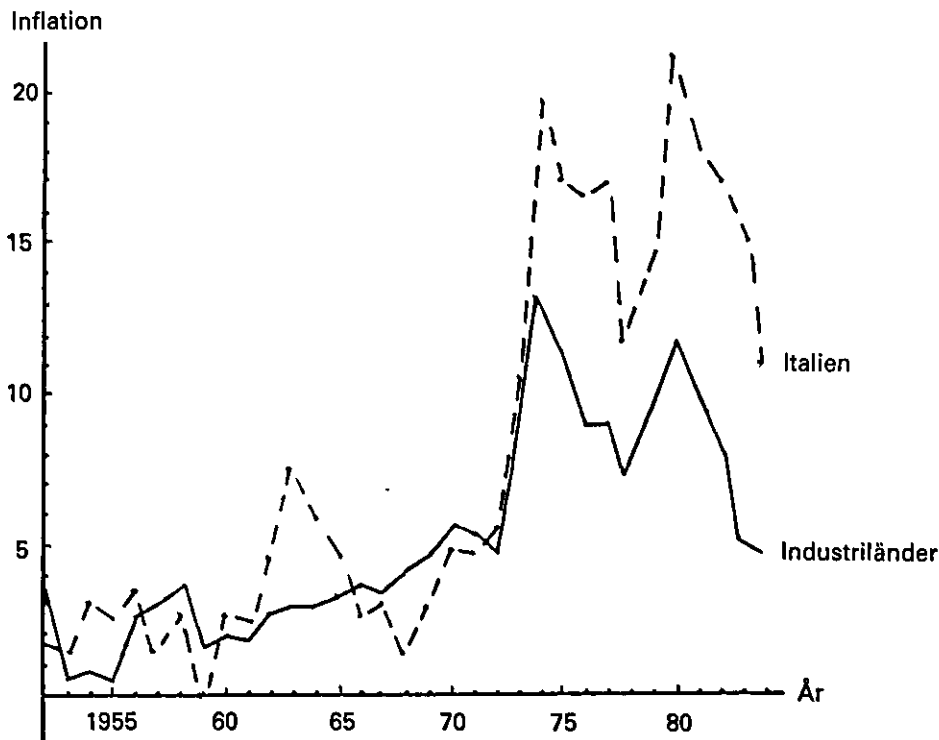
Trendbrott

I *Figur 1* redovisas dels den italienska inflationstakten, dels den genomsnittliga inflationstakten för industriländerna som helhet för perioden 1952 till 1984.

Fil dr CLAUDIO VEDOVATO är verksam vid Nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet.

* Finansiellt stöd har erhållits från Fondazione Luigi Einaudi, Turin, Italien. Carl Hampus Lyttkens och Tarmo Haavisto har givit mig värdefulla kommentarer.

Figur 1 Inflation 1952–1984.

Källor: International Monetary Fund [1980], s 58–59 och International Monetary Fund [1985], s 104–105.

En bidragande faktor till Italiens låga inflationstakt under 1950-talet tycks ha varit att det fanns ett stort överskott på arbetskraft. Speciellt stort var arbetskraftöverskottet i Syditalien där man beräknade att andelen undersysselsatta var 43 procent år 1951.¹ Migrationen från syd till norr var mycket kraftig under 1950-talet. Den snabbt expanderande norditalienska ekonomin kunde alltså dra till sig arbetskraft till låga löner.² Den genomsnittliga inflationstakten var under perioden 1952–60 något lägre i Italien än i industriländerna som helhet.

Av figuren kan vi se att en tillfällig ökning av inflationen i Italien ägde rum 1962–64. Vid denna tidpunkt var större delen av arbetskraftöverskottet inlemmat i produktiv verksamhet. Efter en sjunkande inflationstakt under några år steg se-

dan inflationen markant efter 1968 och nådde över 10 procent år 1973.³

Av figuren framgår också tydligt att den italienska inflationstakten efter att ha legat mer eller mindre i nivå med genomsnittet för industriländerna under 1950- och 1960-talen, från och med år 1973 markant överskrider detta genomsnitt.

¹ Svimez [1956].

² Kindleberger [1967] tolkar utvecklingen i Italien under 1950-talet i termer av Lewis [1954] model for dualistisk utveckling.

³ Inflationen steg i världen i övrigt under denna period. Se Gordon [1977] för en diskussion om orsakerna till detta.

Kostnadsinflation?

Det har varit en spridd uppfattning bland samhällsvetare i Italien att ökningen av inflationstakten under första hälften av 1970-talet kan förklaras i termer av kostnadsinflation ("wage-push") genererad av att fackföreningarna skulle blivit mer militanta. Den ökade fackliga militansen förklaras i sin tur främst utifrån sociala och politiska faktorer som ökad "frustration" hos stora lager av löntagarna, missnöje med den sittande regeringen, ökad politisk spänning etc.⁴

Lönerna ökade också kraftigt under perioden 1969 till 1973 då den "nya fasen" av facklig verksamhet skulle inletts. De som förklarar inflationen i termer av ökad facklig militans har emellertid i allmänhet inte sett något direkt samband mellan fackföreningarnas beteende och en ökning av efterfrågan via en ökning av ofrentliga utgifter och penningmängd.

En annan förklaring till Italiens höga inflationstakt från och med 1973 ges av Vittorio Valli [1982] som menar att den viktigaste faktorn är de upprepade devalveringarna som drivit upp kostnaderna för företagen. Denna tolkning är också otillfredsställande eftersom den inte kan förklara varför den onda cirkeln av inflation och växelkursförändringar fortgått.

Ackommodation och "onda cirklar"

Hypotesen att inflation skulle vara kostnadsgenererad har länge varit föremål för kritik. Fritz Machlup [1960] menade att det inte kunde förekomma något sådant som kostnadsinflation. Kostnadsökningar skulle leda till arbetslöshet och depression om inte efterfrågan ökade. En ökning av prisnivån skulle via realbalanseffekten medföra just lägre efterfrågan och ökande arbetslöshet. Redan år 1951 förde Walter Morton [1951] fram tanken att orsaken till "kostnadsinflationen" var politikernas garanti om full sysselsättning.

Denna typ av argument ligger också till

grund för senare års makroekonomiska forskning enligt vilken det är statsmakternas "ackommoderande" ekonomiska politik som är roten till inflationen och andra makroekonomiska problem. Exempelvis är de senaste årens konjunkturrapporter från SNS präglade av detta synsätt (Söderström [1985a], [1985b]).⁵

Marian Bond [1980] använder detta synsätt och diskuterar explicit bildandet av en "ond cirkel" av inflation och devalveringar. När ekonomin utsätts för en "chock" – en förändring i terms of trade eller en kraftig ökning av penningmängden – genereras en pris- och löneinflation, arbetslösheten kommer att stiga och växelkursen deprecieras. Om regeringen i det här läget avstår från att "ackommodera" denna pris- och löneinflation, kommer inflationen p g a realbalanseffekten att avta efter en tid och så småningom kommer sysselsättningen att öka igen (exporten ökar och importen minskar när inflationen avtar). Det uppstår ingen "ond cirkel".

Om regeringen emellertid i den kritiska fasen då arbetslösheten stiger istället "ackommoderar" pris- och löneökningarna, hindras den nödvändiga anpassningen av löner och priser och en ny depreciering tvingas fram. Resonemanget bygger bland annat på att löntagarorganisationerna inte dämpar sina lönekrav om man tror att regeringen i efterhand korrigerar för alltför negativa effekter på sysselsättningen av höga löner (se också Calmfors [1986]).

Strejker, löner och ekonomisk politik i Italien

Som hävdats ovan har många bedömare tolkat den ökade italienska inflationstak-

⁴ Se exempelvis Salvati [1978] och Podbielski [1976]. Guiso [1984] sammanfattar debatten om kostnadsinflationshypotesen i Italien. För en kritik av denna hypotes se Spinelli [1981].

⁵ Se också Scandinavian Journal of Economics [1985], Nr 2.

ten som en konsekvens av en ny mer aktiv fas av facklig aktivitet genererad av ökat missnöje med rådande förhållanden. Gisele Podbielski ([1976], s 16) skriver exempelvis explicit att efterfrågeläget inte förklarar den ökade fackliga aktiviteten.

Det är ovedersägligt att strejkaktiviteten (som ofta tas som ett mått på facklig militans) ökade kraftigt år 1969, det år som många ser som "vattendelare". Men denna utveckling i sig kan inte tas som in-teckning för att en ny fas av facklig aktivitet skulle vara själva grundorsaken till ökningen av inflationen. Som vi skall se tycks den expansiva ekonomiska politiken spela en väsentlig roll i sammanhanget.

I senare års studier över arbetsmarknads funktionssätt har man betonat att löntagarorganisationer som försöker ta till vara sina medlemmars intresse är intresserade av både reallöner och sysselsättning (se exempelvis Calmfors [1986]). Eftersom det tycks vara allmänt accepterat att det finns ett negativt samband mellan lön och sysselsättning kan man därför förvänta sig att löntagarorganisationerna tar hänsyn till att höga löneökningar leder till minskad sysselsättning för medlemmarna.

Om man granskar sambandet mellan facklig aktivitet (återigen mätt i termer av strejknivå) och sysselsättningsläget i italiensk industri finns ett klart samband. Antalet strejker ökar markant när arbetslösheten minskar. Detta gäller såväl för strejkvågen 1962 som för den 1969 (se Spinelli [1981], s 56-57). Efterfrågeläget - mätt i sysselsättningsnivå - tycks således ha påverkat de italienska fackföreningarnas agerande. Efterfrågeläget är i sin tur relaterat till den ekonomiska politiken. Franco Spinelli ([1981], s 16) visar exempelvis att strejkaktivitet och monetär expansion följs åt.⁶

Ett viktigt antagande bakom tankarna om ackommodation och löneökningar är antagandet att löntagarna så småningom lär sig att politikerna undanröjer de nega-

tiva sysselsättningseffekterna av för höga löneökningar.

Den italienska regeringen förde en alltmer expansiv politik från och med början av 1960-talet. Budgeten underbalanserades och underskotten ökade mot slutet av 1960-talet och början av 1970-talet. Den offentliga sektorns underskott ökade från en procent av BNP år 1960 till sju procent år 1973 (OECD [1985], s 9). Penningmängden ökade också kraftigt i slutet av 1960-talet.

I en studie över penningpolitik och inflation under perioden fram till 1973 visar Robert Gordon [1977] att medan penningpolitiken i Västtyskland och Japan tycks ha följt ett kontracykliskt mönster har ackommodation varit regel i Italien. Bond ([1980], s 706) noterar att medan arbetslösheten ökade eller förblev oförändrad i de flesta större industriländer mellan 1972 och 1974, sjönk den i Italien p g a den expansiva politiken.

Man kan mot bakgrund av denna utveckling förmoda att de italienska löntagarorganisationerna vände sig vid att staten via en expansiv politik höll sysselsättningen uppe. Det kan vara en väsentlig faktor bakom de krav (som stöddes av en ökad strejkaktivitet) om en förstärkning av löneindexeringen som framfördes av löntagarorganisationerna under första hälften av 1970-talet. Löneindexeringen, den s k rulltrappan, *scala mobile*, tycks vara en av faktorerna bakom Italiens speciellt höga inflation sedan 1973.

Inflation och löneindexering

Inflationsskydd av löner har en lång tradition i Italien. Det förekom löneindexering redan omkring 1920 (se Cassone m fl [1977]). Det var dock först vid andra världskrigets slut som den fick en större omfattning. I ett avtal mellan fackför-

⁶ Spinelli [1981] ger en monetaristisk tolkning av den italienska inflationen.

eningarna och arbetsgivarorganisationen infördes rulltrappan i den norditalienska industrin från och med år 1945. I syditaliensk industri infördes den ett år senare.

Smärre förändringar av rulltrappan genomfördes sedan vid flera tillfällen, bl a gjordes den enhetlig för hela landet år 1969. Rulltrappan fungerar i princip så att en del av lönen följer ett levnadskostnadsindex.⁷

Fram till 1970-talets mitt utgjorde de löneökningar som utlöstes av rulltrappan endast en mindre del av de faktiska löneökningarna (i genomsnitt 23 procent mellan 1952 och 1974). Den största delen av löneökningarna förklaras alltså av nya kontrakt och löneglidning.

Vid 1970-talets mitt sker emellertid en drastisk förstärkning av rulltrappan. Dels ökade graden av kompensation för ökningen av levnadskostnader (bl a utlöses de automatiska löneökningarna var tredje månad istället för som tidigare var sjätte), dels utvidgas indexeringen till att gälla allt fler grupper. Således täcker sedan 1975 rulltrappan *alla* löntagare. Om man inkluderar pensionerna, som också är indexerade, är 82 procent av alla inkomster indexerade (motsvarande 76 procent av BNP).⁸ Efter 1975 svarar rulltrappan för i genomsnitt hela 80 procent av de totala inkomstökningarna.⁹

Det är värt att notera att rulltrappans konstruktion är sådan att medan lägre inkomster skyddas nästan till ett hundra procent sjunker graden av kompensation vid högre löner. Systemet har därför tenderat att kraftigt minska lönespridningen vilket i sin tur tycks ha bidragit till krav på ökad kompensation från mer kvalificerad arbetskraft och därmed till löneglidning (Fazio [1981] och OECD [1982], s 22).

Rulltrappan har varit föremål för en livlig ekonomisk och politisk debatt där åsikterna om dess effekter gått vitt isär. Cassone m fl [1977] menar att denna inte är inflationsdrivande ty, hävdas det, lönerna har i efterhand anpassat sig till den rådande inflationen. Antonio Fazio

[1981] menar istället att rulltrappan varit inflationsdrivande då den förstärkt en ond cirkel av prishöjningar och löneökningar. Enligt Fazio tycks rulltrappan ha en självständig inflationsdrivande roll oavsett regeringens ekonomiska politik. Detta är som vi strax skall se, en brist hos Fazio.

Italiens "onda cirkel"

En bild av den italienska ekonomins "onda cirkel" skulle nu kunna tecknas enligt följande. En expansiv ekonomisk politik och höga löneökningar i slutet av 1960-talet och i början av 1970-talet tvingar fram en devalvering av liran. Devalveringen av liran, år 1973, sammanfaller med höjningen av priser på råvaror, däribland olja. Importpriserna stiger därför mycket kraftigt. Ökningen av importpriserna får ett stort genomslag på Italiens allmänna prisnivå (se Bond [1980], s 693, Damiani [1982]). Löntagarna kompenseras för inflationen. Lönerulltrappan gör kompensationen nästan hundra procentig och omedelbar. Detta får omgående negativa återverkningar på företagets kostnader och konkurrenskraft vilket tvingar fram en ny nedskrivning av liran.

Den här kretsgången kan emellertid fortgå endast så länge regeringen ackommoderar löneökningarna. Lönerulltrappan i sig tycks därför inte vara en förklaring till den "onda cirkeln". I avsaknaden av ackommoderande politik skulle löneindexeringen få så negativa effekter på sysselsättningen att löntagarorganisationerna knappast skulle vilja ha den kvar i oförändrat skick.

Det verkar därför som om själva *kombinationen* av löneindexering och ackom-

⁷ Se Cassone m fl [1977] och Mariani [1979]. Levnadskostnadsindex skiljer sig något från konsumentprisindex.

⁸ Cassone m fl [1977].

⁹ Fazio [1981], s 161.

moderande politik varit den drivande faktorn bakom den italienska utvecklingen. Jeffrey Sachs [1979] visar i en internationell jämförelse (där Sverige inte ingår) att endast i Italien och Storbritannien fanns ett motstånd mot reallönesänkningar åren närmast efter oljeprishöjningarna 1973/74. Dessa två länder var de enda som hade löneindexering av större omfattning och de förde en mer expansiv politik än övriga länder (se också Black [1978] och Braun [1976]).

Den italienska ekonomiska politiken har varit fortsatt expansiv under slutet av 1970-talet och första hälften av 1980-talet (även om perioder av monetär expansion följts av perioder av kontraktion av "stop and go" karaktär). Genomsnittligt sett har penningmängden ökat klart snabbare i Italien än i de flesta andra industriländer (se exempelvis International Monetary Fund [1985], s 80-81). Budgetunderskott och statsskuld har nått internationellt sett mycket stora dimensioner. Den offentliga sektorns underskott uppgick till i genomsnitt 17,3 procent av BNP under perioden 1982-84. Den samlade skulden överträffade i slutet av år 1985 landets BNP.

"Inlåsta" väljare

I motsats till exempelvis Sverige där den offentliga sektorns underskott i förhållande till BNP sjunkit de senaste åren, ligger underskotten i den italienska offentliga sektorn kvar på en i praktiken oförändrat hög nivå. Jag skall därför avslutningsvis ta upp en aspekt av det italienska politiska systemet som kanske kan bidra till att förklara varför inflation och budgetunderskott kunnat öka som de gjort. Denna aspekt är att de italienska väljarna i praktiken inte kan "bestraffa" de ansvariga politikerna genom att rösta fram en ny regering.

Senare års forskning har visat att det finns ett samband mellan hur ekonomin utvecklas och väljarnas beteende. Reger-

ingars popularitet påverkas av bland annat faktorer som inflation och arbetslöshet.

För att förändringar av ekonomiska variabler skall påverka röstbeteendet bör vissa villkor vara uppfyllda:

- 1) Väljarna måste kunna identifiera dem som är ansvariga för förbättringen/för-sämringen av ekonomin,
- 2) väljarna måste kunna lägga sin röst på en opposition som har en rimlig chans att komma till makten, samt
- 3) det "ideologiska" avståndet mellan partierna/blocken måste vara litet för att båda skall kunna utgöra trovärdiga regeringsalternativ. (Se exempelvis Bellucci [1984]).

Inget av dessa villkor är uppfyllt i det italienska fallet. Det kristdemokratiska partiet har varit regeringsparti sedan krigsslutet och betraktas ofta som det "statsbärande" partiet i italiensk politik. Men partiet har alltid tvingats lita på stöd från andra partier. Socialistpartiet har exempelvis ingått i de flesta regeringar sedan 1963. Det första villkoret ovan är alltså inte särskilt väl uppfyllt. Men detta skiljer i och för sig inte Italien från andra västländer som haft koalitioner. Skillnaden rör främst det andra och tredje villkoret.

I Italien finns ingen trovärdig opposition som har en rimlig chans att nå den politiska makten. Det stora oppositionspartiet är kommunistpartiet med ungefär 30 procent av väljarna bakom sig. Detta utgör av flera skäl inget trovärdigt regeringsalternativ. Det "ideologiska" avståndet mellan regeringsblocket och kommunistpartiet är stort. Kommunistpartiet kopplas ihop med diktaturerna i öst. USA skulle se mycket ovilligt på en regering ledd av kommunistpartiet i det strategiska NATO-landet Italien (se exempelvis Kissinger [1978]). Inget av de större partierna i Italien är berett på ett regeringssamarbete med kommunisterna. Att det nyfascistiska partiet, *Movimento Sociale Itali-*

ano, utgör det näst största oppositionspartiet gör det än svårare att finna ett trovärdigt alternativ till regeringen.

Man kan alltså hävda att väljare som är missnöjda med den ekonomiska politiken är tämligen "låsta" i bemärkelsen att de egentligen inte har något troligt regeringsalternativ att rösta på.

Detta skulle kunna innebära att förbättringar/försämringar i ekonomin endast i mindre utsträckning skulle påverka stödet för det "statsbärande" kristdemokratiska partiet. Jag tycker mig finna belegg för detta resonemang i en studie över sambandet mellan väljarstöd för kristdemokraterna och ekonomiska indikatorer under perioden 1953 till 1979 utförd av Paolo Bellucci [1984]. I en ekonometrisk skattning där inflation, arbetslöshet och inkomst ingår som förklarande variabler har ingen av dessa indikatorer någon signifikant effekt på partiets väljarstöd. När inkomstvariabeln utesluts har inflationen en signifikant effekt, men först på 10-procentnivå och effekten är liten. En ökning av inflationstakten med en procentenhet minskar kristdemokraternas stöd med 0,1 procentenheter. Arbetslöshetsvariabeln är inte signifikant.¹⁰

Det kan vara värt att göra en jämförelse med Sverige där motsvarande analys ger andra resultat. Lars Jonung och Eskil Wadensjö [1979] har undersökt sambandet mellan ekonomiska indikatorer och socialdemokraternas popularitet och visar bland annat att en ökning av inflationstakten med en procentenhet leder till en minskning av partiets popularitet med 0,7 procentenheter under regeringsperioden 1967-1976. I det svenska fallet, som ganska väl uppfyller villkoren ovan, tycks det alltså finnas ett ganska klart samband mellan ekonomiskt utfall och stödet för socialdemokraterna.¹¹ (För skattningar av motsvarande samband för andra länder se exempelvis Schneider [1985]).

De italienska makthavarna är förstås medvetna om den "låsta" politiska situationen och att de i princip inte kan röstas

bort. "Trycket" på dessa att reducera inflationen kan därför vara mindre än det som möter deras kolleger i andra industriländer även om väljarna skulle ha samma negativa intällning till inflationen.

När det gäller väljarnas attityd till budgetunderskott är detta inte helt klart. I public choice litteraturen antar man ofta att politikerna ökar utgifterna, speciellt utgifterna för sociala ändamål och transfereringarna, under ett valår, för att öka chansen att bli omvalda (se exempelvis Schneider [1985]). En ökning av budgetunderskottet skulle då i själva verket öka regeringars popularitet. En annan typ av resonemang bygger på teorin om rationella förväntningar. Enligt denna tenderar individerna att samla erfarenheter om ekonomiska samband. De skulle då inse att de på sikt tvingas finansiera ett underskott antingen via inflation eller via framtida höjda skatter. I detta fall skulle en ökning av budgetunderskottet inte direkt påverka väljarnas stöd för regeringen.

En tredje hypotes, som inte nödvändigtvis är oförenlig med de två föregående, är att budgetunderskottet, om det når över en viss nivå, kan ge väljarna intrycket att regeringen inte längre har "kontroll" över den ekonomiska politiken. Oppositionen kan kritisera regeringen på denna punkt (jämför Sverige för ett par år sedan). Man skulle då kunna tänka sig att regeringen tvingas försöka reducera underskottet trots de problem man får med olika grupper om man exempelvis minskar transfereringarna.

I Italien har budgetunderskott och statsskuld nått sådana dimensioner att tilltron till regeringens förmåga att sköta

¹⁰ Bellucci tolkar sina resultat annorlunda. Han menar att resultaten stödjer hypotesen att förändringarna i ekonomiska indikatorer spelar en viktig roll för väljarstödet.

¹¹ Det måste poängteras att Belluccis samt Jonung och Wadensjöns metoder skiljer sig åt. Bellucci använder valresultat medan Jonung och Wadensjö använder SIFO-mätningar.

ekonomin torde vara låg. Ett alternativ till den sittande regeringen skulle alltså i det här avseendet kunna utöva ett "tryck" på regeringen att få underskotten under kontroll. Avsaknaden av en sådan press på regeringen kan därför vara en del av förklaringen till att de stora underskotten består.

Man skulle naturligtvis kunna vända på resonemanget och fråga sig varför regeringen väljer att ligga kvar på en hög nivå av inflation och underskott när det ju skulle vara politiskt "gratis" (i bemärkelsen att regeringen inte kan avsättas) att få ner båda. Även om regeringen inte kan förlora makten kan exempelvis minskningar av offentliga utgifter emellertid vara förenade med vissa svårigheter och viss grad av obehag för beslutsfattare. Den förda ekonomiska politiken reflekterar bl a de kompromisser som måste fattas mellan de olika partierna i regeringen samt mellan intressegrupper inom partierna. Förändringar i den förda politiken skulle kunna rubba den rådande jämvikten vilket i sin tur skulle kunna hota enskilda personers ställning, även om det inte föreligger något direkt hot mot regeringens politiska sammansättning. Samtidigt kan intressegrupper skapa obehag genom protester, demonstrationer etc. Eftersom det i praktiken inte kostar något att ligga kvar på en hög nivå tycks därför detta vara det bekvämaste alternativet för beslutsfattarna.

Jag skulle vilja peka på ytterligare en faktor som kan bidra till att förklara bristen på korrigerande statsfinansiella åtgärder från den italienska regeringens sida. I de länder där politiska krav på minskningar av budgetunderskotten framförts har dessa i allmänhet varit förenade med krav på skattesänkningar. "Högskattegrupper" har gjort sin stämma hörd på olika sätt. I Italien tycks denna grupp vara svag. Den viktigaste faktorn bakom detta är troligen skattesystemets ineffektivitet. Administrations- och kontrollfunktionerna har varit så bristfalliga att en mycket

stor del av dem som i andra länder betalar hög skatt helt kunnat undgå att betala skatt eller betalar mycket lite sådan (se exempelvis Robotti [1984] och Vitaletti [1984]). Detta gäller gruppen egna företagare och oberoende yrkesutövare (advokater, läkare, affärsinnehavare, barägare m fl) som utgör en osedvanligt stor andel av de yrkesverksamma i Italien. Bristen på "voice" från denna typ av grupp kan alltså vara ytterligare ett speciellt italienskt drag som bidragit till en bekymmersam statsfinansiell situation.

Slutsatser

Efter att ha legat på en nivå i linje med övriga industriländer under 1950- och 1960-talen har den italienska inflationstakten under de senaste femton åren klart överstigit genomsnittet. En omfattande indexering av löner i kombination med en mycket expansiv finans- och penningpolitik tycks ha bidragit till denna utveckling. En "låst" politisk situation, där inget trovärdigt alternativ till den sittande regeringen finns, kan vara en faktor som bidrar till att förklara varför makt-havarna inte haft samma "tryck" på sig att vidtaga åtgärder som kunnat reducera budgetunderskott och inflation och som många av deras kolleger i andra industriländer vidtagit.

Referenser

- Banca d'Italia [1985], *Relazione Annuale*. Roma.
 Bellucci, P, [1984], "The Effect of Aggregate Economic Conditions on the Political Preferences of the Italian Electorate". *European Journal of Political Research*, Vol 12, nr 4.
 Black, S, [1978], "Policy Responses to Major Disturbances of the 1970s and their Transmission through International Goods and Capital Markets". *Weltwirtschaftliches Archiv*, Bd 114.
 Bond, M, [1980], "Exchange Rates, Inflation and Vicious Circles". *IMF Staff Papers*, Vol 27, December.
 Braun, A, [1976], "Indexation of Wages and Salaries in Developed Economies". *IMF Staff Papers*, Vol 23, March.
 Calmfors, L, [1986], "Arbetsmarknadsorganisationerna och lönerna". *Ekonomisk Debatt*, Årg 14, nr 1.

- Cassone, A, Marchese, L och Scacciati, F, [1977], *Inflazione e salari. La scala mobile in Italia e all'estero e i suoi effetti economici*. Franco Angeli Editore, Milano.
- Damiani, M, [1982], "Tassi di cambio ed inflazione in Italia e nelle economie industrializzate: un approccio econometrico". *Studi economici*, Vol 37, nr 17.
- Fazio, A, [1981], "Inflation and Wage Indexation in Italy". *Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review*, Vol 37, June.
- Gordon, R, [1977], "World Inflation and Monetary Accomodation in Eight Countries". *Brookings Papers on Economic Activity*, nr 2.
- Guiso, L, [1984], "Il dibattito sull'inflazione italiana negli ultimi 15 anni". *Servizio Studi della Banca d'Italia*, Settembre.
- International Monetary Fund [1980], *International Financial Statistics Yearbook 1980*. Washington D C.
- International Monetary Fund [1985], *International Financial Statistics Yearbook 1985*. Washington D C.
- Jonung, L, och Wadensjö, E, [1979], "The Effect of Unemployment, Inflation and Real Income Growth on Government Popularity in Sweden". *Scandinavian Journal of Economics*, Vol 81, nr 2.
- Kindleberger, C P, [1967], *Europe's Postwar Growth. The Role of Labor Supply*. Harvard University Press, Cambridge, Mass.
- Kissinger, H A, [1987], "Communist Parties in Western Europe: Challenge to the West". I Ranney, A och Sartori, G (utg) *Eurocommunism: The Italian Case*. American Enterprise Institute, Washington D C.
- Lewis, A, [1954], "Economic Development with Unlimited Supply of Labour". *The Manchester School of Economic and Social Studies*, Vol 22, nr 2.
- Machlup, F, [1960], "Another View of Cost-Push and Demand-Pull Inflation". *Review of Economics and Statistics*, Vol 42, nr 2.
- Mariani, I, [1979], "Promemoria sulla scala mobile". *Rivista di politica economica*, Vol 69, nr 11.
- Morton, W A, [1951], "Keynesianism and Inflation". *Journal of Political Economy*, Vol 59, nr 3.
- OECD [1982], *Economic Surveys. Italy 1982/83*. Paris.
- OECD [1985], *Economic Surveys. Italy 1984/85*. Paris.
- Podbielski, G, [1976], *Storia dell'economia italiana*. Laterza, Roma.
- Robotti, L, [1984], "L'evoluzione delle imposte indirette". I Gerelli, E och Majocchi, A (utg) *Il deficit pubblico: origini e problemi*. Franco Angeli Editore, Milano.
- Sachs, J, [1979], "Wages, Profits and Macroeconomic Adjustment". *Brookings Papers on Economic Activity*, nr 2.
- Salvati, M, [1978], *Alle origini dell'inflazione italiana*. Il Mulino, Bologna.
- Scandinavian Journal of Economics* [1985], Proceedings of a Conference on Trade Unions, Wage Formation and Macroeconomic Stability, nr 2.
- Schneider, F, [1985], "The Influence of Political Institutions on Social Security Policies: A Public Choice View". *Mimeo*, University of Aarhus.
- SVIMEZ [1956], *Notizie sull'economia del Mezzogiorno*. Roma.
- Spinelli, F, [1981], *Inflazione e moneta: il caso italiano*. Franco Angeli Editore, Milano.
- Söderström, H Tson (utg) [1985a], *Vagen till ett stabilt Sverige. Konjunkturrådets rapport 1985*. SNS Förlag, Stockholm.
- Söderström, H Tson (utg) [1985b], *Nya spelregler för tillväxt. Konjunkturrådets rapport 1986*. SNS Förlag, Stockholm.
- Valli, V, [1981], *L'economia e la politica economica italiana dal 1945 ad oggi*. Fabbri-Bompiani, Milano.
- Vitaletti, G, [1984], "La struttura e la dinamica dell'imposizione diretta". I Gerelli, E och Majocchi, A (utg) *Il deficit pubblico: origini e problemi*. Franco Angeli Editore, Milano.